

Д. Міллер

БІБЛІОТЕКИ В ДОБУ ІНФОДЕМІЙ

D. Miller

LIBRARIES IN THE AGE OF INFODEMICS

Сучасне інформаційне суспільство стикається з феноменом інфомедії — надлишковими потоками інформації, де правдива інформація змішується з чутками, пропагандою та дезінформацією. Пандемія, військові конфлікти та політичні кризи показали, що такі інформаційні хвилі прямо впливають на поведінку людей, підривають довіру до інституцій і змінюють перебіг соціально-політичних процесів. Бібліотечно-інформаційна сфера у цій ситуації отримує нові завдання: бібліотеки постають не лише як традиційні сховища знань, а і як активні учасники формування інформаційної культури, медіаграмотності та інформаційної гігієни. Вони документують і зберігають перевірених свідчення подій, зокрема через цифрові архіви воєн та криз. Виступають кураторами цифрової спадщини та «даних», формують майданчики для розвитку критичного мислення та вміння перевіряти факти, а також зміцнюють суспільну довіру.

Бібліотеки активно формують і зберігають колекції перевірених джерел інформації. В умовах інформаційного хаосу вони виступають «кураторами даних». Вони не тільки відцифровують історичні документи й актуальні матеріали, а й здійснюють критичний відбір, опис та класифікацію інформаційних ресурсів. Через створення цифрових архівів кризових подій. Зокрема, воєнних злочинів і гуманітарних трагедій. Бібліотеки не лише зберігають факти, а й протидіють поповненню цифрової пам'яті фейками та маніпуляціями. Доступ до таких колекцій допомагає дослідникам і громадськості орієнтуватися в медіапросторі, у якому панують суперечливі наративи, і формувати висновки на основі перевірених даних.

Одне з основних завдань бібліотек — це навчити користувачів аналізувати інформацію та перевіряти факти. Бібліотечні програми включають навчання з перевірки фактів, семінари з відкритих даних, інформаційних баз даних та спеціалізованих довідкових систем. Бібліотеки стають партнерами ініціатив з перевірки фактів, надаючи доступ до сервісів для розпізнавання фейкових новин та навчаючи критичного сприйняття новин. Користувачі отримують базові навички, необхідні для розпізнавання маніпуляцій та ідентифікації неперевіреного контенту.

Також бібліотеки розвивають культуру відповідального споживання інформації. Проводять лекції й семінари з етики цифрової комунікації, популяризують принципи інформаційної гігієни. Наприклад, перевірка походження даних, розширена безпека в інтернеті, обережність з інформацією, що надається іншим. Через виставки, внутрішні ЗМІ, соціальні мережі чи будь-які інші канали комунікації вони поширюють практичні поради щодо безпечного використання медіа (від алгоритмів соціальних мереж до офіційних новинних каналів). Ця діяльність стає ще важливішою в часи криз (пандемій, війни), коли панічне поширення «альтернативних фактів» загрожує суспільству. В українському контексті, наприклад, публічні бібліотеки долучаються до міжнародних проєктів IREX, DIGILIB тощо. Вони спрямовані на підвищення інформаційної гігієни населення через відкриті лекції та тренінги.

Бібліотеки виступають центрами медіаосвіти в громаді. У їхніх стінах користувачі можуть отримати базові навички медіаграмотності: розуміти принципи роботи медіасистем, аналізувати зміст повідомлень, усвідомлювати механізми пропаганди та маніпуляції. Багато бібліотек організовують тематичні курси з розвитку критичного мислення, інколи в партнерстві зі школами та університетами. Такі ініціативи допомагають різним віковим групам навчитися логічно аналізувати інформацію, оцінювати правдивість новин та свідомо використовувати мультимедійні ресурси.

У добу глобального цифрового комунікаційного простору бібліотеки активно використовують інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). Вони створюють онлайн-платформи та мобільні сервіси для доступу до ресурсів з будь-якого місця, беруть участь у міжнародних мережах медіаграмотності та спільнотах по перевірці фактів. Наприклад, українські бібліотеки інтегрувалися в урядові проекти цифрової освіти як платформа «Дія.Освіта», де організовують тренінги з інформаційної безпеки й цифрової грамотності. Упровадження ІКТ дозволяє бібліотекам швидко реагувати на нові інформаційні загрози, а також обмінюватися досвідом і матеріалами з колегами у світі. У такий спосіб бібліотеки стають частиною міжнародного комунікаційного фронту проти дезінформації.

Бібліотеки в добу інфомедій виступають ключовим інституційним елементом суспільного імунітету проти інформаційних вірусів. Через свої традиційні функції накопичення знань вони реалізують інноваційну місію просвітників та гарантів інформаційної якості у часи складних інформаційних викликів.

Є. Кириєнко

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Ye. Kyryienko

NATIONAL INFORMATION SPACE OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF MARTIAL STATE: THEORETICAL ASPECTS

Сучасна епоха розбудови інформаційного суспільства, тобто суспільства, в якому переважна більшість громадян, безпосередньо чи опосередковано залучена до інформаційної діяльності, сприяє розвитку нових способів і форм досягнення країнами економічних, політичних та інших цілей на інформаційному рівні. Тому в системах національної безпеки більшості країн передбачено реалізацію тих чи інших програм і стратегій національної безпеки, до яких входять інформаційні, економічні, політичні, воєнні, соціальні та інші стратегії. Особлива роль в інформаційних суспільствах належить інформаційним стратегіям, основне призначення, яких полягає в забезпеченні і реалізації всіх інших стратегій.

У сучасних умовах визначальної ваги набуває інформаційна безпека. Все більшою мірою рівень інформаційного потенціалу зумовлює оперативність прийняття управлінських рішень, якість і структуру озброєнь, оцінку рівня їх достатності, ефективність дій союзників і власних збройних сил, дієвість пропаганди, і, в підсумку, результат збройного протистояння.

У традиційному розумінні концепція тотальної війни себе зживає. На зміну приходить епоха так званих «цивілізованих» війн, у яких економічні і політичні